

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 217 Deneycilik ve Uşçuluk

7. HAFTA:

Gettier Örnekleri:

Aşağıda bir düşünce deneyi olarak görülebilecek olan epistemoloji literatüründe özel bir yeri olan bir metin alıntılanmıştır. Bir bakıma bu pasajda dile getirilen sorun, deneyci ve akılcı yaklaşımların bilgi için sağlayabildiklerini iddia ettikleri gerekçeleri, kanıtları ne şekilde meşrulaştırabileceklerine ilişkin bir tartışmaya da olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede pasajın bir analizini yapmak üzere değerlendirmek gerekmektedir:

“Bir önermeyi bilmenin gerekli ve yeterli şartlarını ifade etmek için son yıllarda farklı girişimlerde bulunulmuştur.

Bu girişimler, genellikle aşağıdaki gibi bir kalıp içinde ifade edilebilir.

a. S, p 'yi ancak ve ancak

i. p doğruysa

ii. S, p 'nin doğru olduğuna inanıyorsa ve

iii. S, p 'ye olan inancını gerekçelendirmişse bilir.

Örneğin Chisholm, bilgi için gerekli ve yeterli şartları şu şekilde verir:

b. S, p 'yi ancak ve ancak

i. S, p 'yi kabul ederse

ii. S 'nin p için yeterli kanıtı varsa ve

iii. p doğruysa bilir.

Ayer ise bilgi için gerekli ve yeterli şartları şu şekilde ifade etmiştir.

c. S, p 'yi ancak ve ancak

i. p doğruysa

ii. S, p 'nin doğru olduğundan eminse ve

iii. S 'nin p 'nin doğru olduğundan emin olmaya hakkı varsa bilir.

Ben (a)'nın yanlış olduğunu kanıtlamaya çalışacağım. Çünkü (a)'da verilen şartlar, S 'nin p 'yi bildiği önermesinin doğruluğu için yeterli koşulu oluşturmaz. Aynı iddia (b) ve (c) için de geçerlidir. 'Yeterli kanıtı sahip olma' veya 'emin olmaya hakkı olma', 'inancını gerekçelendirmekle' tamamen aynı anlamdadır.

İki noktaya dikkat çekerek başlamak istiyorum.

İlki şudur: S 'nin p 'ye olan inancını gerekçelendirmesinin S 'nin p 'yi bilmesinin zorunlu/gerekli bir koşulu olması anlamında bir kimsenin aslında yanlış bir önermeye olan inancını gerekçelendirmiş olması mümkündür.

İkincisi ise şudur: Herhangi bir p önermesi için eğer p, S 'ye olan inancını gerekçelendiriyor; p, q 'yu gerektiriyor; S, p 'den q 'yu çıkarıyor ve bu çıkarımın sonucu olarak q 'yu kabul ediyorsa o zaman S, q 'ya olan inancını gerekçelendirmiş olur. Şimdi bu iki noktayı zihinde tutarak her ne kadar kişinin aynı anda söz konusu önermeyi (p) bilmesi yanlış olmasına rağmen (a)'da belirtilen şartların bazı önermeler için doğru olduğunu gösteren iki örnek sunacağım.

Örnek 1:

Smith ve Jones'un bir iş başvurusu yaptığını düşünelim. Yine Smith'in şu önermelerle ilgili güçlü kanıtlarının olduğunu düşünelim:

d. Jones, işe alınacak kişidir ve Jones'un cebinde 10 adet bozukluk (madeni para) vardır.

Smith'in (d) konusundaki delili, şirket yöneticisinin ona sonunda Jones'un seçileceğini söylemesi/garanti etmesi ve Smith'in on dakika önce Jones'un cebindeki bozuklukları saymış olduğunu farz edelim. Bu durumda (d) önermesi şunu gerektirir:

e. Bu işe alınacak kişinin cebinde on adet bozukluk vardır.

Şimdi biz Smith'in (d)'den (e)'ye geçmenin gerekliliğini gördüğünü ve sahip olduğu güçlü delillerden dolayı (d)'ye dayalı olarak (e)'yi kabul ettiğini düşünelim. Bu örnekte Smith, (e)'nin doğru olduğu inancını açıkça gerekçelendirmiştir.

Şimdi daha fazlasını hayal edelim. İşe Jones değil de Smith alınacaktır ve Smith bunu bilmiyor. Aynı zamanda Smith'in cebinde on tane bozukluk vardır ve Smith bunu da bilmiyordu. O zaman Smith'in (e)'yi çıkarsadığı (d) önermesi yanlış olsa da (e) önermesi doğrudur. O zaman bizim örneğimize göre şunların hepsi doğrudur:

(i) (e) doğrudur

(ii) Smith, (e)'nin doğru olduğuna inanır ve

(iii) Smith, (e)'nin doğru olduğu inancını gerekçelendirmiştir.

Fakat aynı zamanda Smith'in (e)'nin doğru olduğunu *bilmediği* açıktır zira Smith, kendi cebinde ne kadar bozukluk olduğunu bilmemesine ve yanlış bir şekilde inancını işe alınacak olan kişi olduğuna inandığı Jones'un cebindeki bozuklukların sayısına dayandırmasına

rağmen (e), Smith'in cebindeki bozuklukların sayısından dolayı doğrudur." (Gettier, 1963, çev. H. Y. Başdemir).

Verilen örnek ışığında, bir önermenin biliniyor olabilmesi için verilmiş olan üç koşulun yeterli olmadığı iddia edilmektedir. Peki eğer bu üç koşul neden yeterli değildir?

Ve bir dördüncü koşulun eklenmesi gerekiyorsa, bu ne anlama gelmektedir?

Deneyci ve akılcı yaklaşımları bu perspektiften değerlendirmek gerekmektedir.

Gettier'in verdiği ikinci örneği de analiz edin.